

בליל מקומי או חיצוני

נושא מרתק שמעסיק מאוד בשנים האחרונות, רפתות רבות ואנשי הזנה. נמשכת המגמה של מעבר רפתות לקבלת בליל מלא ממרכז מזון אזורי ומוותרים על מרכז המזון בבית. האם זה נכון לעשות? האם המעבר כלכלי? האם זהו תהליך היסטורי בלתי נמנע, כחלק מהתפתחותה של הרפת הישראלית?

עגלה מעמיסה למשאית ביבנה

הסיכומים הכלכליים באזורים עוסקים בנושא ועורכים השוואות בין המשקים שקונים בליל חיצוני אל מול אלה שעושים לבד. הוויכוח בין המשקים והמדריכים מעניין ומפרה והתוצאה בסוף הדיון היא – "זה תלוי במצב המשק הבודד", "אין תשובה אחת שמתאימה לכול".

לאחר הסיכום הכלכלי של יוסי בגון בעמק יזרעאל בסוף יוני, התפתח ויכוח אלקטרוני בין חברים ששיתפו את כל הרפתנים בתכתובת המעניינת.

אנחנו מביאים בפניהם חלק ממה שעבר במיילים של כולנו ואתם תשפטו בעצמכם. נשמח אם תשתפו את הקוראים בניסיונכם ברפת הפרטית שלכם.

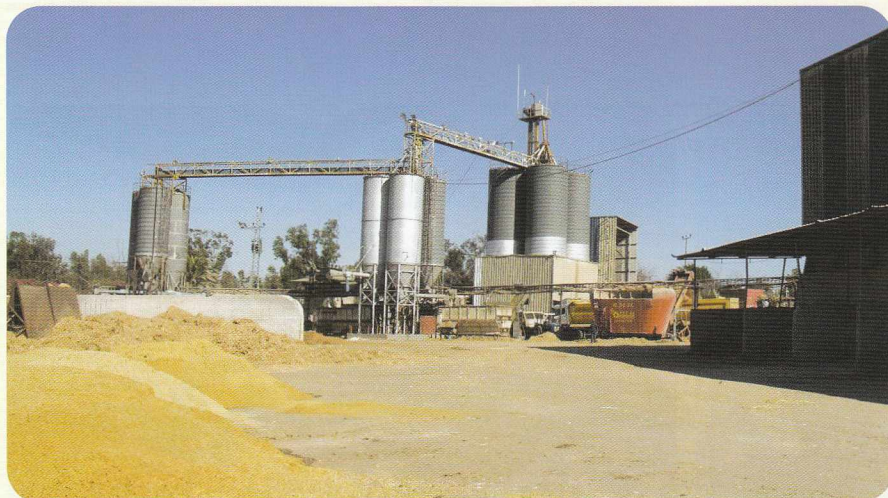
השוואה "זהירה" של עלות בליל קנוי* מול בליל מקומי – משקי התארגנות עמק יזרעאל

עלות מזון	חומרים ושירותים	עבודה	סה"כ הוצאות	יחס עגלות/פרות	סטיית תקן הוצאות מזון
1.10	0.29	0.22	1.61	0.73	0.04
1.01	0.29	0.25	1.55	0.74	0.07
0.09	-0.00	-0.03	0.06		-0.03
הפרש					

פרמטרים שיש להוסיף לעלות הבליל המקומי לצורך ההשוואה מול בליל קנוי ברפת 3.850 מיליון ליטר חלב

השקעה - עלות באלפי ₪	ריבית	שנים	סה"כ שנתי אלפי ₪	₪ לליטר
500	6%	6	102	0.026
1,166	6%	6/12	35	0.009
2720	6%	1/12	14	0.004
100	6%	12	12	0.003
סה"כ				
חיסכון בעבודה ובחומרים ושירותים				
תוספת לא מוסברת				
סה"כ				
שכ"ד				
סה"כ				

יוסי מלול - משק הבקר

מרכז מזון באר טוביה

עופר קרול - אמבר

ממשק אספקת המזון לרפת בישראל עבר תהפוכות רבות מאז קום המדינה. בעבר הלא כל כך רחוק, היה בכל משק איש מספוא ובכל רפת ניתן היה למצוא את, קלשון וחרמש. חומרי הגלם נקנו בנפרד ועורבבו במשק. עם השנים עברנו למכוני תערובת מרכזיים, פיתחנו ודי בהצלחה את שיטת החליפות,

היום אנחנו מצויים בפתחו של השלב

הבא שבו יוכן המזון לפרות רבות

בציוד מועט יחסית. מצב שבו

במרבית המשקים, ישתפר מאד

הדיוק בהכנת ובחלוקת הבנילים

השונים. תזונאים מעטים (וטובים)

יוכלו בקלות לשרת משקים רבים תוך

בקרת איכות ברמה גבוהה בהרבה

מזו שהכרנו בעבר

בעבודתו להכנת ולחלוקת המזון. המשק המשפחתי הקדים את הקיבוץ בהקמה של מרכזי מזון אזוריים וזאת בעיקר בגלל עלות הציוד והאפשרות של קבלת ידע באופן מרוכז, שקודם לכן היה מצוי רק במשקים ספורים.

התקדמות הטכנולוגיה במרכזי המזון תרמה להקצאה של זמן ערבול ממוחשב וקבוע מראש, הגדילה את יכולת השילוב של כמויות סטנות ממזונות עם חיי מדף קצרים ובעיקר,

למדנו לעבור מהזנה פרטנית לבליל כולל ובהתאם, עלינו בייצור ובפירוק.

הרפורמה שבעקבותיה גדלו יחידות הייצור תוך כדי ירידה בהכנסה לפרה, חידדה את הצורך בהתמחויות יותר מפורטות. בתחילה הקים כל קיבוץ ושותפות מרכז מזון לעצמו, רכש חומרי גלם וחליפות ועבר בהצלחה את השלב הראשון של השינוי עד לבלאי שנגרם לציוד, עלות העבודה להזנה ובעיקר, יותר ויותר, לא היה בנמצא האדם המתאים והציב

יציב-רפתני באר טוביה

מחויבות לספק בלילים מיטביים במחיר סביר.

התמחות בשילוב מגוון מזונות במינונים הרצויים תוך ניהול מלאים מושכל.

הקפדה על טיב המוצר, בקרת איכות בלתי מתפשרת.

התאמת המוצר ללקוח, ליווי מקצועי וייעוץ בניהול ממשקי וכלכלי.

שאיפה לשיפור מתמיד ולמצוינות.

מכון המחקר והייעוץ

מרכז מזון פטיש בנגב

מבט על מרכז מזון תוסס

בסעיף הוצאות מזון ושילמו כ-3 אגורות פחות בסעיפי עבודה וחומרים ושירותים - סה"כ כ-6 אג' יותר מהמשקים המייצרים את המזון במשק, לפי המודל. כדי להביא למכנה משותף, נוספו כ-4.2 אג' בגין פחת ומימון ונשאר פער של 1.6 אג' לליטר. במהלך הדיון קם לדבר נציג אחת החברות המסחריות שמוכרות בלילים לרפתות והחליט כי הוא "לא נותן לעובדות לבלבל אותו" והודיע לנו כי הוא יודע יותר טוב מאיתנו, מה העלויות שלנו ואין הבדל בין שתי השיטות.

התאפקתי שלא לקום ולדבר, אך מכיוון שאין לי צורך למכור לאף גורם וכל מה שמעניין אותי זה ניתוח אמתי, ככל שניתן, והצגת הנתונים לצורך התייעלות, המתנתי לסוף הכנס וערכתי ניתוח נוסף על בסיס הנתונים הנחת העבודה היא שכדי להביא את הנתונים למכנה משותף אמתי יותר, יש לבחור במשקים שיש עליהם פחות השפעה של טעויות ניהול וממשק אחרות ולכן בין שני המודלים ההשוואה נעשתה רק על 10 המשקים הגבוהים בתרומה ב' לליטר, מתוך הנחה

השינוי הצליחו לשפר במאד את התוצאות המקצועיות-כלכליות שלהם. אלו שעדיין לא פנו לכוון זה, כדאי שיכנסו לבחינה מפורטת וימנעו מחידוש ציוד יקר שאפשר בלעדיו ואולי יתפנה להם זמן איכות רב יותר לרפתנות פרטנית ששם מצוי הרווח (או ההפסד). מרכז מזון אזורי אינו ענק של הקפיטליזם הדורסני. מרכז המזון האזורי זהו מרכז ידע ויכולת להתאמה פרטנית כמעט של כל צרכי הרפת הפרטנית.

דורון הרן - רפת חג"ע

השוואת עלויות תפעול מרכז מזון והנחת הפרות בין המודל ההיסטורי והמקובל במרבית רפתות החלב בעולם, לבין המודל החדש של בליל קנוי במרכז מזון, הפכה בשנים האחרונות ללהיט בדיוני הסיכומים הכלכליים ומנותחת ב"שיטה זהירה" של ממוצע כלל המשקים העובדים בכל שיטה, למעט שני משקים חריגים (הרדוף וגשור).

בניתוח לשנת 2007 ראינו כי משקים שקנו בליל ממרכז מזון שילמו כ-9 אגורות יותר

עם הכניסה של משאיות החלוקה, קבלה של מזון אחיד ומבוקר תוך מתן האפשרות למשק הבודד או קבוצת משקים לבחור לעצמם את התכולות.

היום אנחנו מצויים בפתחו של השלב הבא שבו יוכן המזון לפרות רבות בציד מועט יחסית. מצב שבו במרבית המשקים, ישתפר מאד הדיקו בהכנת ובחלוקת הבלילים השונים. תזונאים מעטים (וטובים) יוכלו בקלות לשרת משקים רבים תוך בקרת איכות ברמה גבוהה בהרבה מזו שהכרנו בעבר.

על השאלה מהו המודל הנכון לכל רפת אין תשובה חד משמעית, כל אחד עושה לעצמו את החשבון. בדרך כלל משקים מקבלים החלטות שנוכחות להם, גם אם בסופו של יום המשמעות היא לשלם יותר בגין הוצאות מזון

מי בכל זאת עשוי להשיג יתרון במרכז מזון עצמי? רק זה שיש לו ציוד תקין ומעל לכל צוות מקצועי וקבוע והוא מספיק גדול להשתמש במגוון רחב של חומרי גלם בפתח מזערי. גם משק שיש לו יתרון יחסי באספקת מזונות שונים, ייתכן וכדאי לשמור על עצמאות הביצוע.

במרבית המשקים וברבים, כבר היום, יש בעיות ציוד וצוות, כך שאלו אשר השכילו לקבל את

השוואת עלויות 10 המשקים הגבוהים בתרומה ב' לליטר מיוצר מכל קבוצת מודל)

מודל בליל קנוי	מזון ופנסיון	חומרים ושירותים	עבודה	סה"כ
1.10	0.26	0.21	1.57	
0.97	0.26	0.24	1.47	
0.12	0	- 0.03	0.10	

שאצלם ישנם פחות שגיאות ניהול וממשק ובהם ההשפעה של עלויות המזון האמתיות גבוהה יותר על התרומה.

בשיטת ניתוח זו נוצר הבדל גדול בהרבה בין שני המודלים וגם לאחר התאמה בגין עלויות של פחת ומימון, נראה כי רפתות שעבדו במודל ייצור עצמי השאירו תרומה גבוהה יותר של כ-5 אג' לליטר (192 אש"ח לרפת של 3,850 אלפי ליטר מכסה) וכמובן, שככל שהרפת גדולה יותר, הוצאות פחת ומימון קטנות וההבדל גדל.

לסיכום

על השאלה מהו המודל הנכון לכל רפת אין תשובה חד משמעית, כל אחד עושה לעצמו את החשבון. בדרך כלל משקים מקבלים החלטות שנכונות להם, גם אם בסופו של יום המשמעות היא לשלם יותר בגין הוצאות מזון. השיקולים על המודל המתאים צריכים להיות מקצועיים ומיקרו-כלכליים ברמת הרפת ומקרו-כלכליים ברמת המשק.

בניתוח הנתונים שהוצג בכנס סיכום 2007 ושמקבל חיזוק משמעותי בניתוח זה, רואים כי מבחינה תיאורטית האפשרות המעשית לתת

הזנה זולה יותר ולהוזיל את עלויות ההזנה ברפת טמונה בשליטה עצמית טובה בכלל מרכיבי עלות ההזנה.

משאית חלוקה, ורווח לעוד גורם, חשובים ביותר.

גם אני השוואתי את הנתונים אצלנו בסיכומי 2007 בעמק הירדן ובעמק בית שאן.

מצורף שקף עם השוואה, אבל חשוב לא לרוץ למסקנות, כי רק 5 רפתות קנו ממרכז מזון חיצוני לעומת 22 רפתות עם מרכז מזון עצמאי (אולי סיבה זו, של מספר מועט יחסי של רפתות שקונות ממרכז מזון חיצוני, היא סיבה לממוצע גבוה של רווחיות).

השווייתי עם או בלי רפת יונתן (רפת מפלים) שקונה ממרכז מזון "חיצוני", אבל הוא נמצא ביונתן ושייך ליונתן (אבל קונה במחיר מלא).

סטיבן רוזן - מחלקת הבקר, שה"ח

אני מסכים עם דורון שלכל רפת הפתרון אחר, ויש רפתות שבלייל קנוי הוא פתרון נכון. אבל, לרפת שרוצה (ויכולה) להגיע למקסימום רווח (הכנסת חלב מעל הוצאות מזון), שליטה עצמית וחיסכון בהוצאות מיותרות של

השוואת קנייה ממרכז מזון חיצוני לעומת מרכז מזון עצמי

מרכז מזון עצמאי	תרומה ב' לליטר מיוצר (אג')	עלות מזון + כלים (אג')
מרכז מזון עצמאי	50.5	102.4
מרכז מזון חיצוני ללא רפת מפלים	38.0	114.0
מרכז מזון חיצוני כולל רפת מפלים	42.4	113.2
הפרש	12.5-8.1	11.6-10.8

חשוב לקחת בחשבון

1. חיסכון בהחזר הון כלים להזנה: כ-1-2 אג' לליטר חלב
2. כבר הוכנס לעבודה עוד עובד אחד

אצלנו העדר במרכז העשייה

תחומי ההתמחות שלנו:

- ייצור בלילים לענפי החי • ייצור חליפות
- Premix-עפ"י בקשת הלקוח • מגוון רחב מאוד של חומרי גלם במחירים אטרקטיביים

מחויבות לאיכות
חומרי הגלם
ללא פשרות

08-9924042

מנכ"ל - שוקי ברדה 050-4891500

בלילי הנגב בע"מ

מרכז מזון מקבוצת דיזינגוף

אשר בראון - מכון תערוכת צמח

זהירות - השוואה

לאחרונה התפתחה אופנה של השוואה בין רפתות המאביסות מנה הנקנית במרכז מזון לבין רפתות המאביסות מזון שהוכן עצמאית.

השוואות אלו מסוכנות ומחטיאות את המטרה!

ההשוואות מעמידות מצד אחד את כל הרפתות הקונות בליל ומצד שני את כל אלו המכילות אותו לבד. הייתכן שיותר רפתות "קטנות" קונות בליל מאשר "גדולות"?

הייתכן שרפתות שבהן מרכז המזון מנוהל היטב, נוטות פחות לעבור למרכז מזון?

הייתכן שרפתות המנצלות מוצרי לוואי ייחודיים, נוטות פחות לעבור למרכז מזון?

הייתכן שמשקים שבהם ההון יקר יותר ותזרים המזומנים בעייתי יותר, "דוחפים" את הרפת לעבור לקנות ממרכז מזון?

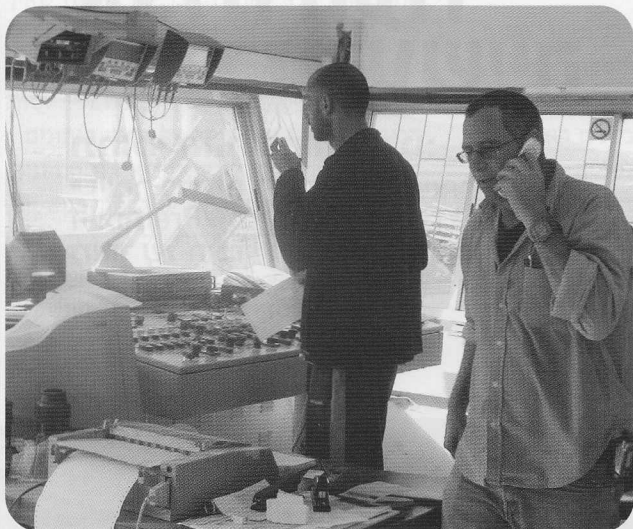
ורשימת השאלות עוד ארוכה...

השוואות כוללניות מדי, בענף כה רב גורמי כמו הרפת, עלולות לגרום לרפתות שונות לפסול שיטות עבודה על הסף, למרות שבדיקה מדוקדקת הייתה מוכיחה את כדאיות השימוש בהן.

מילים גדולות כגון "שליטה עצמית בהזנה", "הוצאות מיותרות על משאית חלוקה", "רווח לעוד גורם" אינן משרתות את המטרה. לעתים שליטה עצמית משמעותה העדר שליטה, והרווח של עוד גורם, קטן בהרבה מהריבית על ההון שמשק בבעיה תזרימית עלול לשלם. ולעתים לא....

קנייה ממרכז מזון אינה הפתרון המועדף לכל הרפתות. מאידך, הכנה עצמית של הבליל אינה הדרך היעילה ביותר בעבור כל הרפתות. על כל אחד לבחון את מצבו הפרטי ולהחליט תוך שכלול כל המרכיבים: צוות, גודל ומצב פיזי של מרכז המזון המקומי, מצב הסלף או העגלה, טרקטורים ושופל, עלות ההון, יעילות קניית חומרי גלם, פחתים בפועל, הכנסה אלטרנטיבית משטח מרכז המזון הקיים, ועוד.

הבה ננסה להיות מקצועיים יותר ובל ננקוט עמדות כוללניות וחד משמעיות מדי. כל רפת היא ייחודית ולכל אחת פתרון הזנה נכון לתנאיה שלה.

גשר הפיקוד במרכז מזון נהלל

מקרב מזון ומנקה אבוס אוטומטי ברפתות

לניצול מקסימלי של המזון על שולחן ההאכלה חסכון עצום בעלויות התפעול ברפת!

מפנה זמן עבודה יקר

קל ונוח לתפעול

העבודה מתבצעת בדיוק וביעילות 24 שעות ביממה

משאיר מקום למעבר טרקטורים ומשאיות

הפעלה אוטומטית בשבתות וחגים

חסכון בכח אדם

יעילות ההאכלה גדלה ונעשית באופן סדיר

מיוצר על ידי רון טבקמן

טל' 050-9131401

Email: ron@mekarev.com

www.mekarev.com

עקיבא צורי - רפת תל יוסף

חברים נראה לי כי קצת נסחפתם ... ברצוני לחזק את דברי עופר קרול שלקח לי את המילים מהפה ולהוסיף "היזהרו מכל מבצעי הסיכומים האזוריים וקחו בערבון מוגבל את ההשוואות בנושא סעיף המזון". אני כמו עופר חושב ובטוח שכל השוואה בנושא זה צריכה להיעשות בכל רפת מול עצמה, משום שאין רפת דומה לרפתות אחרות בכל תחום והסיכומים מראים זאת.

לכן אין טעם ולא נכון לעשות זאת בנושא ההזנה וע"י כך, למנוע בלבול והטעיה בנושא יקר זה שהחזרה ממנו יקרה מאד. אני מציע לכל רפת לבדוק את עצמה לפי הסעיפים הבאים:

1. ניהול כל מערך ההזנה.
2. מפעיל מרכז המזון (מקצועיות).
3. איכות מבני מרכז המזון.
4. רישום מדויק של ימי עבודה במרכז המזון כולל עובדים עונתיים כגון: ילדים במשקל, כיסוי בורות, סידור מתבנים, עזרה בניקיונות ופינוי ניילון מהבור ועוד....
5. רישום מדויק של מלאים כולל מזון מקולקל שנזרק.
6. רישום מדויק של עבודת השופל במרכז המזון והחזקתו.
7. רישום מדויק של החזקת הכלים ונספחים כגון: מזלג לבלות ועוד.
8. רישום מדויק של פחתים.
9. רישום של חומרי עזר למרכז המזון ותיקוני בניין למבני מרכז המזון.

10. השקעות בסלף (קנייה או שיפוץ גדול). לאחר בדיקת נושאים אלו בקפדנות, יש להשוותם מול מזון קנוי ולדעתי יש לקחת בחשבון סעיפים נוספים כגון: אחריות על תקינות המזון, נוחיות, זמן פנוי לנושאים אחרים לא פחות חשובים והכי חשוב ידיעה בטוחה על הוצאות הזנה כל יום. אסיים בתקווה שכל רפת תדע לעשות את החשבון שלה ללא השמצות הדדיות בין הרפת למרכז המזון. אדרבא, יותר שיתוף פעולה יביא לנו תוצאות יותר טובות ולא חשוב איך יגיע המזון לפרה - עם הסלף או המשאית.

שיחה עם איש הזנה כעיל

כל העדרים המשפחתיים וכ-45% מכלל המכסות השיתופיות רוכשים בליל מבחון והמגמה נמצאת בעלייה מתמדת.

שתי שיטות עבודה בסיסיות עם מרכז מזון: 1. המשק מגיע עם תזונאי שלו - בונה מנה מכל שלל המזונות לפי מחיר המטריצה. יוצאת מנה עם מחיר בשער המפעל. לזה מוסיפים הוצאת תפעול (משתנים), הובלה או מחיר לחלוקה באבוס - (כ-3 שקלים למנה שהם כ-10% ממחיר המנה). כאן יש הרבה מאוד כללי משחק, הנחות וכו', תלוי בלקוח. השיטה התחילה בדרום לפני 12 שנה עם באר-טוביה ומשק טללים. זו המגמה השלטת - הרפת מספיק גדולה וזה טוב.

2. שיטת הצפון - זו המנה שיש, הממ"ז מכתוב את המנה. בחלק מהמשקים תזונאי הבית קובע.

הממ"זים הדביקו את הביקושים בתשתיות ובכוח אדם. בדרום הבעיה היא בנושא המזון הגס. בעבר במשקים קטנים סיפקו את המזון. במרכזי מזון גדולים יש צורך בשדות גדולים ובשליטה רחבה והתחרות גדולה. למרות שבסך-הכול מספר הפרות נשאר יציב. יש מצב שהתחמיק יורד מהצפון לדרום, כל השותפויות פינו בורות תחמיק. קבלנים ממלאים אותם ומוכרים תחמיק. יש היסטריה במזונות גסים.

יתרונות לעבודה עם מרכז מזון

- **חוסר מקצועיות, צוות, תשתיות** - בשורה התחתונה, מנהל הרפת לא מצליח לספק מזון בצורה כלכלית וטובה והוא נאלץ לקבל אוכל מבחוץ.
 - **השקעות** - צריך להשקיע כסף והרבה: עגלה וטרקטור, מתבן. בור תחמיק הוא צומת השקעה קריטי - צריך חישובים כלכליים ועם הקובץ שרן סולומון וגבי עדין בנו עושים חשבון כדאיות.
 - **צומת פיננסית** - תזרים שוטף של משק 1,000 טון ח"י $250 \times$ \$ - מיליון שקל במזומן וזה הרבה כסף. וגם אם הצעד לא כלכלי הולכים לממ"ז חיצוני.
 - מעדיפים תזרים מזומנים יציב ואחיד על פני כל השנה.
 - **מנהל רפת** - צריך את כל הפרמטרים יחד ולבחון את עצמו כל הדרך מול כל היתרונות והחסרונות הכוללים.
- אם מחלקים לך באבוס אז אי אפשר לחזור חזרה, כך גם השקעות בכלים ולא עושים את זה אחר כך.

חסרונות:

1. **חוסר השליטה** - רואה את האבוס בבוקר, מחליט ופוקד על המאביס. ההחלטה שיש לאחר השינוי היא כמותית - להוסיף + 100 ק"ג.
2. **חוסר האחידות** - כל יום משהו אחר, המזון רץ קדימה וקשה להקפיד על הקטנים. שונות גבוהה בין המזונות ושיטת הערבול מביאים לכך שכל יום זה משהו אחר וזו המציאות. נגמר העידן הפרטני - יש מנהלים שמוטרפים מהעניין. צריך להתפשר על מועדי ההאבסה. ■

מרכז מזון מודרני ומצויד - משואות יצחק